

Senez-ek 20 urte bete ditu.

Zenaz eta denaz hizketan orain arteko hiru zuzendariekin

FERNANDO REY

Senez aldizkariak 20 urte egin ditu. 1984an ilusioz eta gogoz, itzultzaileen eta itzulpengintzaren premiez ohartuta, aldizkari hau sortzeko lehenbiziko pausoak eman zituztenek nekez imajinatuko zuten, segur aski, oraingo une hau. Bizitzan eta lanean ona da noizcan behin geldialdi bat egin eta atzera begiratzea. Gazi-gozoak ditu egindako lanak. Komenigarria da, beraz, egunean eguneko, zenbakian zenbakiko neke eta zailtasunak ahantzita, begiratu lasai bat ematea egindako bideari, une zailtako gaziek gain har ez diezaguten, une errazetako gozoek lasakeriara eraman ez gaitzaten.

Elkarrizketa honetan, bada, aldizkariaren beraren historiari egin diogu lekua, emandako pausoei erreparatuta, orduko egoera eta helburuak gogoan, aldizkariak aurrera segi dezan itzultzaileen eta itzulpengintzaren mesedetan.

Josu Zabaleta, Koldo Biguri eta Gotzon Egia iruditu zaizkigu egokienak gogoeta-lan honetarako, haiek izan baitira *Senez*-ek orain arte izan dituen zuzendaria. Haiek izan dute, arduraz gain, lan karga nagusia. Zein egokiago, beraz, ibilbideaz hitz egiteko?

Senez: *Hoge* urte joan dira sortu zenetik. *Senez* sortu zenean, nik dakidala, honako helburuok ezarri zizkion bere buruari: lehenik, itzulpen lanetan ari direnentzako gogoeta eta erreflexioa eskaintzea; bigarrenik, itzulpengintzaren eta terminologiaren arloan ari direnen problemak eta kezak plazaratzeko eta elkarren berri izateko gunea izatea; hirugarrenik, kanpoko teorizazioetatik baliagarri izan daitekeen guztia-
ren berri ematea. Ona izanen litzateke agian gogoraraztea nola sortu zen aldizkaria, nolakoa zen orduko egoera, zer izan gogo zuen *Senez*-ek.

Gotzon Egia: Aldizkariaren sorreran egon zirenek dakite hobekien nola eta zertarako sortu zen. Josuk asko esan diezaguke, baina nik dakidanaren neurrian esango dut hastapeneko urte haietan aldizkaria itzulpengintzaren «abangoardian» zegoela; niri, behintzat, hala iruditu izan zait beti, baina indar bereziz hasierako urteetan.

Gogoan dut 1984an edo 1985ean—ez naiz oso ongi oroitzen— Koldo Mitxelena zenari hitzaldi bat entzun niola aurrezki kutxaren

aretoan, euskararen egoerari buruz. Garai hartan, bizi-bizirik zegoen UZEIren hiztegitzaren inguruko eztabaida, eta Mitxelenak berak kritika zorrotzak plazaratuak zituen hiztegitzaren molde jakin baten aurka, gauza go-gorak esanez gainera. Hitzaldi hartan kezka bat azaldu zuen: hizkuntza bat ez daiteke «normala» izan bere testu ekoizpenaren hirutik bi itzulpen bidez eginga baldin bada. Arrazoiak izango zuen, noski, erreteriar maisuak, batez ere lexikografiaren nazioarteko arauak gaindi eginak ziren hiztegi baldarrak orpo orpo sinestea dogmatizat hartua zeukaten itzulpeni eta itzultzailei buruz.

Hogei urte igaro dira eztabaida haietatik, bide luzea egin du euskarak modernizazioaren bidean, eta euskal itzulpengintzak, berriaz, jauzi ikaragarria egin du alderdi guztietan. Ez dut uste, inolaz ere, gaur euskarazko letretan hirutik bi itzulpen bidez eginak direnik, ez gara halako mailara iritsiko ziurrenik, baina hala izango balitz ere, ez zait iruditzen Mitxelenak orain dela hogei urteko iritzi bera izango zuenik. Gure garaiotan, hiztegitzaren asko hobetu den arren, gutxi izango dira hiztegien esanak besterik gabe jarraitzeko prest diren itzultzaileak. Prestakuntzan aurrerapen izugarria egin dugu, eta iruditzen zait *Senez* aldizkariak, eta EIZIEren jardunak oro har, guztizko eragina izan dutela itzultzaileon aitzinamendua eta lanbidearen estimua hobetzeko. *Senez* tresna aitzindari bat izan da beti, nik hala ikusi izan dut behintzat, euskal itzultzaileon lanbidearen etorkizuneko bidea markatu izan duena.

Josu Zabaleta: Helburuak horiek ziren, bai, zuk galderan aipatu dituzunak. Dena dela, iruditzen zait garai hartako testuingurua eta beste zenbat datu xeheago ezagutzeak pixka bat lagunduko digula ulertzen *Senez*

aldizkariaren lehen garaia egiaz zer izan zen eta aldizkari honen sorrerak zer ekarri zuen.

Aldizkaria sortzeko erabakia eta ekimena Martuteneko Itzultzaile Eskolak hartu zuen bere gain. Martuteneko Itzultzaile Eskola 1980an sortu zen, Euskaltzaindiak, Joan San Martin jagon-sailburuaren bitartez, emandako bultzadaz, *Senez* aldizkaria sortu baino lau urte lehenago. Ikastaro normalez eta ikastaro laburrez gainera, Martuteneko Itzultzaile Eskolak bideratu zuen ekimen nagusietako bat izan zen beraz. Lau urte horietan, egia da, Martuteneko Itzultzaile Eskola euskal itzultzaileen erreferentziarik garrantzitsuenetako bat bilakatua zen. Eskolak ez zuen, ordea, “bere” aldizkari bat sortu nahi, Eskola bera euskal itzultzaileen elkargune bihurtu nahi zuen bezala, aldizkaria ere euskal itzultzaileen elkargune izateko asmoz sortu nahi izan zuen, bere kabuz ibili eta biziko zen elkargune bezala hain zuzen.

Horregatik, hain zuzen, lehen ekimena Martuteneko Itzultzaile Eskolarena izan bazen ere, *Senez* aldizkariaren lehen alearen lehenengo orrialdean berean ikus daitekeenez, Martuteneko Itzultzaile Eskolarekin batera, UZEI eta Elhuyar elkarteak ere partaidea izan ziren aldizkari honen sorkuntzan. Une hartan, Itzultzaile Eskolarekin batera elkarte horiek, itzulpengintzan eta batez ere terminologiari zegokionean, nahitaezko erreferentziak baitziren. Hala, bilera batzuk egin ziren elkarte horietako arduradunekin, eta *Senez* aldizkaria sortzea, haren izena, formatua eta erredakzio taldea erabaki ziren. Niri eman zidaten zuzendaritzaren ardura; Itzultzaile Eskolaren izenean ordezkaria neu izan nintzelako eta lehendik eta orduan ere argitalpenen munduan (Hordago argitaletxean) ari nintzelako inondik ere.

Senez: *Eta aldizkaria sortzeko zer ereduri jarraitu zenioten? Zein ziren zuen erreferentziak?*

Josu Zabaleta: Aldizkariaren eredia une horretan Bartzelonako Unibertsitate Autonomoak argitaratzen zuen *Quaderns de Traducció i Interpretació* aldizkaria izan zen. Hori egiaztatzeko ikusi besterik ez dago orrialdeen formatua bera, adibidez; haren kopia agerigerikoa da. Azala, berriz, Laura Esteve donostiar margolari eta disceinatzaile ezagunak egina izan zen.

Lehenengo zenbaki hori aurkezpen zenbakia izan zen batez ere: aldizkaria argitaratzeko ekimena hartu zuten elkartearen aurkezpena, euskal itzulpenak hartzen zituen eremuen aurkezpena, eta aldizkariak gerora hartuko zuen tajuaren erakusgarria.

Senez: *Baina oker ez banago, berehalaxe gertatu ziren lehenbiziko aldaketak, ez da hala?*

Josu Zabaleta: Bai. Bigarren alerako, UZEI elkarteak alde egin zuen aldizkariaren bultzatzaile taldetik, eta hala egiaztatu daiteke bigarren ale horren lehen orrialdean. Erabaki horren berri ematean garai hartako UZEI elkartearen gerenteak adierazi zidanenez, elkarte horretako zuzendaritza batzordeko zenbait kide ez bide ziren oso-oso ados elkarte horrek aldizkari honetan maila horretan parte hartzearekin. Hala ere elkarte horretako zenbait kidek, nork bere izenean, *Senez*-en parte hartzen jarraitu zuten. Une horretatik aurrera, beraz, Martuteneko Itzultzaile Eskola agertu zen aldizkari honen arduradun bakarizat, beste elkarte batzuetako kideen partaidetzarekin.

Egia esan, *Senez* aldizkaria argitaratzea pertsona bakar baten ekimena izan da ia beti, zuzendariarena. Horretan badu antza zenbait

eskoletan izan ohi diren aldizkariekin: zuzendari "factotum" baten fruitua izaten dira; hark hartu behar izaten du ia guztiaren karga: artikulatuak eskatu, eginarazi, telefonoz deitu, eta gainerako guztiak. Lehenengo garai horretan, hala ere, antolamendu lan gehiena pertsona bakarraren gainean egonagatik, haren atzean Martuteneko Itzultzaile Eskola, eta UZEI eta Elhuyar elkarteetako kideak eta beste zenbait pertsona egon izan ez balira, ez dut uste *Senez* aldizkariak izan zuen maila eta maiztasuna izan ahal izango zituenik; ezinezkoa izango zen. Haici esker argitaratu zen aldizkaria, eta geroago, EIZIE sortu zenean, garbi ikusi zen EIZIE zela *Senez* aldizkariari bere izatez zegokion lekua.

Senez: *Elkarte bat sortzen denean, maiz bere aldizkaria argitaratzeko premia ikusten du. Baina gure kasuan, harrigarria, alderantzizkoa izan zen prozesua, beraz.*

Josu Zabaleta: Bai, gogoratzekoa da EIZIE bera sortzeko ekimena ere *Senez* aldizkari honetan egindako proposamen baten inguruan mamitu zela. 1986ko apirilko zenbakian euskal itzultzaileen artean egindako inkesta baten emaitza jakingarriak argitaratu ziren, eta horrekin batera gure inguruan ziren beste zenbait itzultzaile-elkartearen berri eskaini zen, gure artean horrelakoxe elkarte bat sortzeko gonbita garbia eginez. Hartutako erantzuna kontuan hartuta, itzultzaile zirela frogatzeko inoren bermerik behar ez zuten 25 itzultzaile bildu ziren, eta haiek osatu zuten EIZIEko lehenengo kide taldea.

Inkesta hori egin zen unerako *Senez* aldizkari honek euskal itzultzaileen artean zer leku betetzen zuen ezagutzeko, aski da gogoratzeko inkestari erantzun ziotenek itzulpe-

nari buruz aipatzen zuten bibliografian lehenengo lekuan ageri zela, alde handiarekin.

Senez: *Nolako balorazioa, nolako oroitzapenak dituzu, Josu, lehenbiziko etapa hartaz?*

Josu Zabaleta: Nire iritzian, oso denbora laburrean euskal itzultzaileen erreferentzia bihurtu izanak, haiei itzulpenari buruzko gogoetarako bideak zabaldu izanak (bertan pentatutako artikuluen bidez, itzulpenen bidez eta beste liburu eta aldizkarien aurkezpenak eginez) eta euskal itzultzaileak elkarre batean antolatzen lagundu izanak nahikoa eta gehiago justifikatzen dute aldizkari honek egingadako lana, zein gizatalde urrian sortzen zen kontuan hartuta batez ere.

Aldizkariak kanpora begira izan zezakeen irudiaz zerbait esateko, kontuan hartu behar da itzultzaileen munduaren antolamendua oso urria zela zentzu guztietan gure inguruan, Espainian batez ere. Baziren itzultzaile elkarre batzuk: APETI, galegoen elkarte, Kataluniako itzultzaileen elkarte bat, gero desagertu zena; oso unibertsitate gutxitan irakasten zen itzulpena; orduantxe hasi zen irakaskuntza hori zabaltzen, neurriz goitik zabaldu ere, agian. Testuinguru horretan oso harreman gutxi zegoen hizkuntza bateko eta besteko, edo alde bateko eta besteko itzultzaileen artean, eta *Senez* aldizkaria kanpora ere bidaltzen bazen ere, ez zen askorik ezagutzen; ezagutzen zutenak, ordea, txunditurik zeuden. Pasadizo batek argitu dezake zenbateraino: Valentziako unibertsitatean kongresu bat egin zen itzulpenaz, haiek ere tentatuta baitzeuden filologian itzulpen adar bat zabaltzeko. *Senez* aldizkariaren bilduma bat eraman genien; bildumaren tamaina ikusi zuten arte ez ziguten kasurik egin, baina kasu, egiaz kasu, kongresura itzulpenaren "guru" bezala

gonbitatua zuten Julio Cesar Santoyo jaunak, gu ezagutzean, bere aurkezpenean *Senez*-ekoei buruz *"no sabemos qué dicen, porque escriben solamente en euskara, pero son los que más publican sobre traducción en España; su revista es la revista de traducción más gruesa del mundo"* esan zuenean egin ziguten.

Gure inbidia *Traduire, Babel, Meta, Contrastes* aldizkariak eta horrelako beste batzuk ziren. Haien mailara ez ginen iristen, bistan da, baina haiek genituen beti begien aurrean. Garai hori, gurean ez ezik, mundu osoan zen, itzulpenaren munduan, gogoeta garaia. Itzulpenaren irakaskuntza sistematizatu ia hasi berria zen munduan, esateko; ez gure artean bakarrik. Sobiet Batasuneko eta haren inguruko herrialdeetan aurretatuecagoa zegoen itzulpenaren irakaskuntza, eta harekin batera itzulpenari buruzko gogoeta; baina handik kanpora oso gauza gutxi aurki zitekeen; Espainian, adibidez, García Yebraen eta Vázquez Ayoraren liburuez aparte, ezer gutxi. Aldizkari horiek ziren, beraz, itzulpenari buruzko gogoeta mamitzen ari zen gunea, eta benetan itzultzailearen begiak bere lanbidearen eremu askotarako zabaltzen zituzten gogoetak eskaintzen zituzten. Gure inguruan ere itzulpenari buruzko gogoetak eta intuizioak formulatzen eta sistematizatzen ari ziren unea zen.

Gure kasuan oraindik ere nabarmenagoa zen, beharbada, prozesu hori. Egia esan, kasu berezia ere bazen. Beste pasadizo batek argitu lezake ongi ikuspegi hau: oraindik ere gogoan dut itzulpenari buruzko nazioarteko bilera edo topaketa batean —ez naiz gogoratzen zeinetan— Jean-René Ladmiralet edo Henri Besse frantses teorialarietakoren batekin —bietakoren batekin— hizketan, euskal itzultzaileon egoera, gure langintza eta euskara-

ren normalizazio prozesuan genuen pisua azaltzean, harrituta eta ia inbidiaz begiratzen ziguten: *"mais vous vivez dans un laboratoire!"*. Eta ez zen gezurra, esaten ari zirena. Gogoe-taren begiak zabalik eta pentsamenduan be-har beste dioptria zituen edonork begien au-rre-aurrean zuen, gure artean, itzulpenaren eragina nabarmen-nabarmen erakusten ari zen esperimientua: itzulpenak lehen mailako protagonismoa zuen hizkuntz normalizazio prozesu bat, oso egitura desberdineko bi hiz-kuntza —bi batez ere, une hartan: gaztelania eta euskara; oraindik ere halaxe jarraitzen du; baina esan beharra dago zenbait alorretan, literaturan eta abar, bitasun hori asko zabaldu dela geroztik—, bi hizkuntza kateatzen zituen itzulpengintza batek gogoeta asko eskatzen zuen baina inprobisatzen ari ginen itzultzaileak urratzen ari ginen lanbide bat —baziru-dien hizkuntza normalizatu batean presta-men normala zuen itzultzaile batek eman ze-zakeen kalitate maila bera emateko, berebi-ziko artista izan behar zela gure artean—. Pau-so guztiak ez ziren zuzen emanak izango, ja-kina; baina ongi emanak gehiago izan ziren gaizki emanak baino, antza denez, zeren nork egiten du dudarik gaur egun gure itzulpena-ren egoera, oro har, nahikoz hobeto dagoela orain orduan baino.

Senez: Aldizkariak zure ardurapean egin du denbora gehiena. Zuk ere, Koldo, asko duzu esateko, noski.

Koldo Biguri: Nik 1989an hartu nuen nire esku, eta 1998ra arte iraun zuzendari-tzan; bederatzi urtez, 8. aletik 20.era, biak barne. Denbora gehiena, beraz, nire esku pa-satu du. Tarte horretan, gainera, itxuraberritu ere egin zen.

Hasieran, bazegoen erredakzio batzorde bat, noizean behin bildu eta gaiak proposa-tzen zituen; baina gero zuzendariak behar zituen martxan jarri: artikulugileari deitu, konbentzitu (ez beti gauza erraza) zerbait idazteko; ondoren, jaso, zuzendu, txukundu eta argitaratzeko moldean jarri. Zuzendaria beti izan da "factotum" bat *Senez*-en; eta hori arazo handi bat da, jendea nekatu egiten du-elako; gainera, ez da hain erraza artikulugi-leak aurkitzea: jende gehiena EIZIE barruko kide eta itzultzaileak izanik, gutxik dute eu-ren lanari buruzko gogoeta idatzirik egiteko kementa; askok uste dute beraiek ez direla nor, edo ez dutela ezer interesgarririk edo maila egokia duenik esateko.

Gauza bitxia da *Senez*: itzultzaileek berek egindako gogoeta-gune bat, baina ez, beste aldizkari asko diren bezala, traduktologoek egindakoa; eta desberdina da itzultzaile izan edo traduktologo izan. Gaur egun, honelako aldizkarietan artikulua idazten dituzten ge-hienak horixe dira, traduktologoak. *Vasos Co-municantes* aldizkaria bakarrik izango da gu-rearen modukoa. Eta era honetako aldizka-riek denbora eskatzen diote ateratzen ditue-nari: errazago da hori Unibertsitatean aurki-tzea (traduktulogoen artean, alegia), geure etxean baino.

Senez: Hasieran, behinik behin, erredakzio talde baten sostengua bilatzen zen, ezta? Ez du funtzionatu egitura horrek?

Koldo Biguri: Antolamenduari eta egi-turari dagokionez gauza bat aitortu behar dugu: erredakzio talde bat zegoen, baina kon-tuan izan denbora dexentean "erredakzio tal-de" birtual samarra izan zela. Zuzendaria ari-tzen zen bakarrik lanean.

Aurrekoarekin lotuaz, arazo larriena zen halako jarraitasun edo programazio bat egitea: hasieran, halako "gai nagusi" bat egon zen, eta baten batzuk animatzen ziren horren inguruan idaztera. Baina denborarekin, oso zaila bihurtu zen, eta artikulu solteak edo elkarrekin zerikusirik gabekoak argitaratzen ziren, zer etorri, huraxe jasotzen baitzen, bestela ez baitzen ezer aterako.

Bestetik, aprobatzen hasi ginen, baita ere, antolatzen genituen ekitaldietan aurkeztzen ziren materialak (adibidez, EHUren Udako Ikastaroetan aurkeztu zirenak, euskaraz ez ezik, beste hizkuntzetan ere bazirenak; ale berezi bezala atera genituen).

Senez: *Zu zara, Gotzon, oraingo zuzendaria. Zu arduradun egon zaren denboran zer balorazio egiten duzu? Zein dira zure agintaldiko datu esanguratsuenak?*

Gotzon Egia: Nik aldizkariaren zuzendaritza hartu nuenean, 1999an, *Senez*-en 20 zenbaki kaleratuak ziren harrez gero; beraz, ongi finkatua zegoen. Aurreko zuzendaritza taldeek lan bikaina egin zuten, batez ere hastapeneko garaietan, askoz ere egoera zailagoan. Euskal itzulpengintzaren esparruan dena egiteko zegoen garaian, iruditzen zait EIZIEko aitzindariak lan handia egin zutela, lehenik gure itzulpengintzaren historiaren irakasbideak azaltzeko, eta bestetik euskal itzultzaileei prestakuntza profesionalerako tresnak eskaintzeko. Garai biziak izan ziren, adiskide arteko langintzaren bitartez elkarrekin, aldizkaria eta Martuteneko Itzultzaile Eskola aitzinera eramateko adorea izan zuten EIZIEn sortzaileak.

Eta hasierako etapa goraiatu behar den bezala, iruditzen zait bigarren aro bat zabaldu

zela 1992an, aldizkaria urtekari bihurtzea erabaki zuenean EIZIEk. Koldo Bigurik eta bere taldeak bederatzi urtez egindako lanari esker, euskal itzultzaileon lanbidearen muinean ongi errotutako aldizkari profesional sendoa bihurtu zen *Senez*.

Beraz, gauzak errazago izan dira atzetik etorri garenontzat; zailena aurreko mailari eustea dela iruditzen zait, kale ez egitea, *Senez*-ek lortua duen esparrua behar den bezala lantzen jarraitzea.

Garaian garaikoak, iruditzen zait teknologiak itzulpengintzara, bizitzaren beste alderdi gehienetara bezala, ekarri dituen aldakuntza sakonei adi egon beharra daukagula, ikerketaren eta prestakuntzaren gaiak atzera utzi gabe, noski.

Senez: *Urtean hiru-lau aldizkari ateratzetik urtekaria izatera pasatzea, ez duzu gauza txarrezat hartzen?*

Gotzon Egia: Urtekaria da orain *Senez*, eta uste dut hori dela bere pausaera naturala, hori dela EIZIEn antolamenduak eta jardunbideak eman dezakeen neurria. Hortik gora joaten saiatuko bagina, ziurrenik ez genuke aldizkariaren mailari eusterik izango.

Orain urtean 120 bat orri argitaratzen ditugu, eta ez da gutxi! Batez beste, 6-8 artikulu izaten dira, horietatik «finkotzat» jotzen ditugun hastapeneko poema itzuliena eta amaierako elkarrizketa. Aldizkaria uda aurretik ateratzeko ahaleginetan saiatzen gara urtero, biziki saiatu ere, baina nik 21. zenbakian zuzendaritza hartu nuenez geroztik, ez dugu inoiz lortu. Beraz, esan daiteke ekainerrako asmoz azaroan kaleratzen den urtekaria dela *Senez*.

Aspaldiko ohitura bat ere berreskuratu dugu joan den bi urte hauetan: erredakzio

batzorde batek eztabaidatzen ditu aldizkarian argitaratu beharreko gaiak eta artikulua; no-labait ere, urteko zenbakiaren norabidea erabakitzen du batzordeak. Iruditzen zait formula osasungarria dela, aldizkariaren leihoak zabaltzeko modu bat baita, eta artikuluen edukia hobeki aztertzeko bidea.

Ale berezi bat kaleratu genuen 2002an, ingelesez eta frantsesez, euskararik ez dakienari, eta geure kultur esparrua hurbiletik eza-gutzen ez duenari, euskal itzulpengintza zer-tan den aditzera eman nahirik. Europako Li-teratur Itzultzaileen Elkartearen Kontseiluak (CEATL, <http://www.ceatl.org>) urteko bat-zar nagusia Donostian 2002ko urriaren 2tik 5era bitartean egitearekin bat argitaratu ge-nuen ale berezia, eta uste dut oso harrera ona izan duela. Azken urteotan Senez-en argita-ratutako artikuluen bilduma bat jasotzen du ale berezi horrek, frantsesez eta ingelesez emana.

Argitalpen elektronikoari 1999an ekin ge-nion. Aurreko urtean, 1998ko udazkenean, zabaldu genuen lehenengoz gure webgunea, eta hurrengo zenbakitik aurrera paperezko edizioarekin batera sareko argitalpena egiten dugu. Aldizkariaren eduki osoa jartzen dugu sarean, testu gisa eta, hala behar den guztie-tan, irudi gisa. Tamalez, paperezko edizioa-ren aldean, ez dugu Juan Azpeitiaren lan bi-kaina jasotzen edizio elektronikoan, gure orriei zama kentzearen. Aldiz, argitalpen elektronikoak alde on asko ditu, besteak bes-te, aldizkariaren edukietan bilatzeko aukera. Gainera, sareko argitalpena ez dugu zenbaki berrietara bakarrik mugatu; atzera ere egin dugu, zenbaki zaharretan barna, eta lerro hauek idazterakoan 10. zenbakitik aurrera (1990az hona) zenbaki guztiak sarean dira. Hortik atzera ere egingo dugu laster, eta gau-

zak ongi direla, lehen zenbakiraino helduko gara 2005. urtearen erdirako.

Senez-en beste alderdi bat nabarmendu nahi dut: aldizkariaren grafismoa. Juan Az-peitia marrazkilaria egundoko lan bikaina egiten du guretzat. Aldizkari gutxi izango dira, gure inguruan, halako maila grafikoa dutenak; zer esanik ez, begiratu besterik ez dago Europan eta munduan barrena diren itzulpen aldizkariak. Iruditzen zait «ohitu» egin garela, normalizat hartzen dugula zen-baki bakoitzean halako kalitatezko portada eta irudiak izatea, baina gure gisako aldizka-riekin alderatzen baditugu, ohartuko gara zer eratako pribilegioa daukagun.

Senez: 20 urteotako historiari eta ibilbideari begiratuta, balorazio orokor bat egin beharko bazenute, zer esanzen zenukete? Egin behar du Senez-ek aldaketa kualitatibo edo kuantitati-borik?

Josu Zabaleta: Senez zabalkunde txikiko aldizkari handi bat izan da, da eta izan dai-teke aurrerantzean ere; horretarako gaia, per-tsonak eta kemena badu. Hitz gutxitan esan-da, nik hala ikusten dut.

Gotzon Egia: Bai, hala da. Senez ez da inoiz aldizkari «handi» bat izango; ez zen ho-rretarako jaio, eta iruditzen zait bere eragi-mena ez dela bakar-bakarrik banatutako ale kopuruetan neurtu behar. Euskal itzultzai-leen mundua ez da, kopurutan begiratuta, oso mundu zabala, EIZIEko kideak asko ez diren bezala.

Hala ere, Senez-ek zalantzarik gabe lortu du bere esparru naturalean onarpena eta era-gina izatea, itzultzaile profesionalen artean, alegia. Aldizkari profesional on bat dela uste dut, behar den eremu guztietara (itzultzai-leak, esparru akademikoak, liburutegiak...)

ongi heltzen dena. Alde horretatik uste dut gauzak ongi daudela.

Ez zait iruditzen *Senez*-ek ahalegindu behar duenik harpidedun edo irakurle kopurua handitzen kosta ahala kosta. Eginkizunak alderdi kualitatiboetan ditugula uste dut: euskararen munduan lan egiten duten itzultzaile profesionalen beharren arabera jokatzea, bide-urratzaile izatea, euskal itzulpen-gintza hobetzeko aitzindari, ikerle eta sustatzaile izatea, horra nola ikusten dudana datozen urteetako langintza.

Zorionez, EIZIEren barnean talde ona daukagu, lantegi horretan saiatzeko borondatea adina prestakuntza baduena. Beraz, urte urte aldizkaria hobetzeko aukera profintatu behar genuke.

Koldo Biguri: Lehenago esan dudana bezala, itxura zientifikoa duen aldizkari amateurra izan da, eta da, neurri handi batean; horrek ez du esan nahi, ordea, ona ez denik. Alderantziz, nire ustez, dagoen onenetarikoa da. Hainbat itzultzaile jarri ditu pentsatzen beraien lanaz, euskal itzulpenari buruzko lehen lan teorikoak argitaratuz: eta lan horiek itzultzaileek berek eginak dira, ez Unibertsitateko zientzialari, hizkuntzalari edo traduktologo esperientziagabeak. Baina, horrek badu berekin ifrentzua: lanean diharduen itzultzaileak asti gutxi izaten du, bai eta prestakuntza teoriko doi-doia. Beraz, traduktologoak ere behar dira euskaraz, eta horretarako Unibertsitatea dago. Gaur egun, badago lizentziatura bat, eta espero izatekoa da hortik itzultzaile ondo prestatuak ez ezik, euskal traduktologo onak ere irtengo direla. Itzulpen praktikak badu teoriaren beharrik ere, eta horretarako prestakuntza berezia behar da; eta gutako askok ez daukagu. Hortik ikus-

ten diot etorkizuna, baina hori bai: horretara soilik mugatu gabe.

Senez, produktu bezala, oso ona iruditzen zait, baita alderdi estetikutik ere. Baina, nolabait “profesionalizatu” beharko litzateke, iraungo badu; ezin du jarraitu borondate oneko “amateurren” esku soilik. Maila zientifikoa ere segurtatu behar zaio, orain arteko ibilbideari eusteaz gainera.

Horretarako, Itzulpen karrerako ikasle eta irakasleen laguntza eta ekarpena beharko da; nik hortik ikusten diot etorkizuna. Baina horretarako, Unibertsitatean dihardugun irakasleok ere behar dugu partaide sentitu; edo sentiarazi: badaudelako “pentsatzeko astia” (zientzia egiteko astia, alegia) duten irakasleak, eta beste batzuk, aldiz, ez daukagu horrelakorik, ezta orain ere: irakasle lanaz gain, jarraitzen baitugu itzultzaile lanarekin. *Troppo lavoro!*

Harrera aldetik, esango nuke mugatu samarra izan dela beti: itzultzaileak, batez ere bazkideak gainera... Oraingo ikasleen artean ere esango nuke asko ez dela zabaltzen ari. Ahalegintxoren bat egin beharko litzateke zentzu horretan.

Antolamenduari dagokionez –hirurok esan dugu nik ustez–, zuzendari kementsu bati esker ateratzen da, ia bakarlanean; eta horrek asko nekatzen du. Nire ustez, Unibertsitatearekiko inplikazioa bilatu beharko genuke, baina alderdi zientifikoaz arduratuko den ondo prestatutako irakasleren batekin edo batzuekin: irakasle-ikasleek egiten dituzten lanek, horrela, aldizkaria elikatzen jarraitzeko balioko lukete, adibidez.

Josu Zabaleta: Esperientzia hori hor dago oraindik, prozesu horretan parte hartu dugun guztion oroimenean: oroimenean ez ezik, gure eguneroko esperientzian ere bai,

oraindik. Gertatu den guztia gogoetaren lapikoan egosi eta, bertako eta kanpoko esperientzien eta gogoaren argitan, behar diren lezioak ateratzek asko lagundu dezake oraindik aurrerabiderako. Lapiko hori berotuko duen sua izatea du, beharbada, oraintxe egin-kizun nagusia aldizkari honek. Astia eta kementa behar da horretarako. Zuk ere aipatu duzu astiaren kontua, Koldo. Astia, itzultzaile lanbideak ez du asko-asko uzten –unibertsitateak, agian...–; kementa, nork beretik jarri behar du. Euskal Herriko Unibertsitateak martxan jarria du itzultzaile karrera (bazenekiten?...); unibertsitatearen aldetik ez dakit nola sentitzen den lanbidearekiko lotura; lanbidearenetik badut susmoa nola sentitzen den lotura hori: urrun eta hotz. Ez dut uste bati onia denik, ez unibertsitatearentzat ez gure lanbidearentzat, elkarrekiko arrotasun hori. Nire iritzirako, *Senez* aldizkari hau elkargune egokia izan daiteke; elkargune ez ezik, topaketaren eragile ere bai; eta gogoetaren (unibertsitateko eta bestelako gogoetaren) eta lanbidearen arteko elkargune izatea izan daiteke, orobat, nire iritzian, aldizkari honentzat aurrerako biderik egokiena ere; komunikazio hori ez badago, nekez zuzenduko dute gogoetak esperientzia, eta esperientziak gogoeta, eta batak eta besteak lanbidearen irakaskuntza. “Sinergia” ez zaio esaten horri?

Senez: *Senez-en lehenbiziko zenbaki hartan, aldizkaria nork, nola eta zertarako egiten zen adierazi baino lehen, euskarazko itzulpenaren eta terminologiaren nolabaiteko diagnostikoa egiten zenuten, ongi kontuan hartuta, gainera, normalizatu gabeko hizkuntza zela gurea, eta itzulpengintzak berak ezaugarri bereziak zituela hori zela-eta. Orain dela 6 urte Koldo Bigu-*

rik, 20. zenbakian, zuzendari-karguari agur esatean, honela esaten zigen: “Aurrerapauso handiak egin diren arren, euskal itzulpengintzari oraindik ere falta zaio gizarte normalizatueta duen funtzio eta onarpen maila berbera erdizte, oraindik ere sektore batzuetan alboraturik edo behar bezain balioetsi gabe jarraitzen duen jardura baita. Ildo horretatik jarraitu behar da lanean, baina ez da itzultzaileon ardura bakarrik”. Diagnostikoa berdina egiten duzue? Sumatzen duzue aldaketarik?

Gotzon Egia: Egia da ez dela itzultzaileon ardura bakarrik; guk zer esango dugu, bada, geure lanbidez... gauza onik ez bada. Aldaketak, batez ere jendeak gertatzen diren eta kulturalen inguruan duen ikusmoldeetan, ez dira goizetik arratsera gertatzen, ez dira hutsetik osorainoko aldaketa bat-batekoak izaten. Arian-arian gertatzen dira gehienetan, eta beharbada aldaketaren lastertasuna itzultzaileok nahi genukeen adinakoa ez delarik, irudi luke lehengo lekuan gaudela beti, baina ez da egia. Aurrera goaz, ez bakarrik itzultzaileen prestakuntza eta profesionaltasuna hobetzen, antolamendua trinkotzen, baliabideak ugaritzen, teknologien esparruan sakontzen. Aurrerapen horiez gain, uste dut urratsak ere egin direla itzulpengintzaren irudipen soziala ere hobetzen: orain ez da lehen bezain sarritan ikusten itzulpena bigarren mailako testutzat. Idazle batzuek, argitaldari batzuek, erakunde eta enpresa batzuek ikasi dute itzulpen on bat bereizten eta preziatzen; ikasi dute, baita ere, halako itzulpen bat ez dela zerutik jausten, baldintza egokiak eman behar zaizkiola itzultzaileari, itzulpen ona egingo badu. Hor, idazleen artean batez ere, baditugu aliatu batzuk, ongi zaindu beharrekoak.